

Hans Kongelige Majestæts naadigste Beretning til Norges Riges Storting om Rigets Tilstand og Bestyrelse i den Tid, som er forløben, siden Nationens Repræsentanter sidst vare samlede.

Vi Oscar, af Guds Naade Konge til Norge og Sverige, de Gothers og Venders,

Gjøre vitterligt:

Overensstemmende med Rigets Grundlov skulde Hans Majestæt herved meddele det nu forsamlede Storting Beretning om Rigets Tilstand og Bestyrelse i den Tid, som er forløben, siden Nationens Repræsentanter sidst vare samlede:

Examen artium er i 1888 bestaaet af 328 Studerende, et mindre Tal end i de to foregaaende Aar.

En Plan er approberet for den kongelige Kunst- og Haandværksskole.

Efter Forslag fra Kunstnermødet i 1887 har Kirkedepartementet vedtaget at anerkjende en af de bildende Kunstnere ved Forholdstalsvalg valgt Komité som deres Repræsentation. Denne Komité vil tillige blive benyttet som Bestyrelse for Statens Kunststillinger.

Den med offentligt Bidrag tilveiebragte Prøveoversættelse af det nye Testamente paa Landsmaal er nu i det Væsentlige fuldført.

Forslag til Forandringer i Kirkerituals

Bestemmelser om Formen for de kirkelige Handlinger ere udarbejdede af den dertil nedsatte Komité.

Der er anordnet Regler for Lægmands Adgang til at holde Opbyggelser i Kirkerne.

Restaurationen af Trondhjems Domkirke er skredet saavidt frem, at der er truffet forberedende Foranstaltninger til, efter Østskibets forventede snarlige Fuldførelse, at paabegynde Restaurationen af Taarnet og Tværskibene.

Restaurationen af Haakonshallen i Bergen er bleven fortsat.

Gjennemførelsen af Loven af 19de Juni 1882 om Salg af det Overflødige af Embedsgaarde har fremdeles været i jævn Fremskriden. Der har i det forløbne Aar ligesom i de nærmest foregaaende været tre Reduktionskommissioner i Virksomhed, en i Kristiania Stift, en i Trondhjems Stift og en paa Vestlandet. Den ene Kommission, der væsentlig har arbejdet i Kristiania Stift, har nu afsluttet sin Virksomhed. Kommissionerne have tilendebragt Reduktionsarbejderne i Kristiania, Hamars, Kristiansands og Trondhjems Stifter og derhos behandlet en Del Embedsgaarde i Bergens og Tromsø Stifter.

I det Hele have Kommissionerne fuldført Behandlingen af 281 Embedsgaarde, hvoraf 243 geistlige, 22 civile og 16 militære.

Prestegaardsfondets Kapital udgjorde den 30te Juni 1888 Kr. 972 538,⁸⁸ og er saaledes i Løbet af Regnskabsaaret 1887—88 steget med Kr. 365 463,⁸⁸. Den opsparede Rentebeholdning den 30te Juni 1888 udgjorde Kr. 4 189,³¹.

Oplysningsvæsenets Fonds Kapitalfond, der den 30te Juni 1887 udgjorde Kr. 16 925 518,¹², er i Regnskabsaaret 1887—88 gaaet op til Kr. 17 086 528,⁸². Heraf tilhøre omtrent Kr. 1 993 462,⁰⁰ forskellige Embeder og Bestillinger.

Det geistlige Byggefonds Kapital er i Aaret 1887—88 gaaet op fra Kr. 383 826,⁷⁵ til Kr. 384 146,⁷⁵.

Det geistlige Enkepensionsfonds Kapital udgjorde den 30te Juni 1888 Kr. 4 092 020,⁰⁵ og Fondets disponible Rentebeholdning samme Dag Kr. 300 965,³¹.

Det Nordlandske Kirke- og Skolefonds Kapitalformue udgjorde ved Udgangen af Regnskabsaaret 1887—88 Kr. 1 246 631,³⁴.

Der er anordnet nye Regler for Udlaan af de under Kirkedepartementets Bestyrelse staaende Fond.

I det sidst forløbne Aar er der meddelt naadigst Stadfæstelse paa 27 nye offentlige Stiftelser eller Legater med en samlet Kapitalformue af Kr. 924 339,⁰⁰.

Antallet af de for Høiesteret henstaaende, upaadømte Sager, der ved Udgangen af 2den Session 1887 var 350, hvoraf 80 kriminelle og 270 civile, udgjorde den 19de December 1888 317, hvoraf 61 kriminelle og 256 civile.

Udgifterne ved Lovovertrædelsers Paatale m. V., der i Budgetaaret 1886—87 udgjorde omtrent Kr. 750 000,⁰⁰, have i Budgetaaret 1887—88 andraget til ca. Kr. 823 000,⁰⁰.

Fangebelægget i Rigets Strafanstalter har ogsaa i 1888 været i Nedgang; det udgjorde

gjennemsnitlig 702 mod 758 i 1887. Ved Udgangen af 1888 hensad i Strafanstalterne 705 Fanger, hvoraf 527 Mænd og 178 Kvinder.

Væsentlig paa Grund af Fangeantallets Fornindskelse har man under Overflyttelse til Akershus Strafanstalt af omkring 40 Fanger kunnet nedlægge Afdeling B ved Trondhjems Strafanstalt.

Sundhedstilstanden i Riget var, uagtet noget større Sygelighed og Dødelighed end i de nærmest foregaaende Aar, i det Hele ret god.

Høhøsten var god i det Søndenfjeldske, i det Vestenfjeldske under et Middelsaar, i det Nordenfjeldske adskilligt derunder og af daarlig Kvalitet, saa her Kvægbesætningerne have maattet indskrænkes betydeligt.

Kornhøsten i det Søndenfjeldske og Vestenfjeldske blev under og i det Nordenfjeldske langt under et Middelsaar.

Potethøsten var i det Søndenfjeldske noget under middels, men meget god i Bergens Stift; i Trondhjems Stift middels eller noget under middels, i Tromsø Stift ringe.

Skreifiskerierne have i det Hele givet mere end et Middelsaars Udbytte, ligesom ogsaa Sildefiskerierne overhovedet maa betegnes som ganske tilfredsstillende, omend Fangsten var mindre end i 1887. De høiere Priser paa de fleste Fiskeprodukter have bidraget til at forbedre Fiskernes Fortjeneste.

Industrien har i det Hele taget arbeidet under nogenlunde jævne Forhold; i enkelte Brancher har dog Virksomheden været større og Fortjenesten vistnok bedre end i de nærmest foregaaende Aar.

Handelsomsætningen med Udlandet har været meget betydelig. Særlig har den mindre gode Høst foranlediget en væsentlig forøget Import af Korn. Men ogsaa Udførselen af Landets vigtigste Produkter, Fiskevarer og Trælaster, har haft et større Omfang end i de nærmest foregaaende Aar og har derhos i det Hele taget givet et tilfredsstillende Resultat.

Hvad Skibsfarten angaar, har den Opgang i Fragterne, som kom tilsyne allerede i den sidste Del af 1887, stadig fortsat sig, og denne Næringsvei har derfor været mere lønnende end paa mange Aar.

Tilgangen paa Laanekapital har ogsaa i 1888 været overflødig og Rentefoden derfor vedblivende lav.

Udvandringen har været lidt større end i 1887.

Postnettet har i det forløbne Aar modtaget de sædvanlige Udvidelser, og Postvæsenets Indtægter vise fortsat Fremgang. En Kodifikation er foretaget af de til forskjellige Tider givne reglementariske Bestemmelser angaaende Posttjenesten med delvis Bearbejdelse af disse i den Hensigt at opnaa større Ensartethed og Enkelhed i Tjenesten. Udvexling af indenrigske Telegramanvisninger gennem Postvæsenet er indført fra 1ste Juli 1888.

Telegrafvæsenets Indtægter vise en betydelig Fremgang, der langt overgaar de til den nedsatte Taxts Indførelse knyttede Forventninger.

Den af det Offentlige understøttede private Dampskibsfart og Diligencefart har virket omtrent under samme Forhold som i 1887, og Tilskuddene til Skydsvæsenet vise fremdeles nogen Nedgang.

Arbejdsdriften ved de af Stortinget bevilgede Vei- og Vandbygningsarbejder er i det Væsentlige foregaaet overensstemmende med den for samme lagte Plan. Særlig er Arbejdet paa Kanal anlægget Ulefos—Strengen i Aarets Løb i væsentlig Grad fremmet, ligesom de bevilgede Arbejder til Forbedring af Havne- og Seilløb paa Kysten ere under Udførelse.

Forsikringssummerne for de i den almindelige Brandforsikrings-Indretning forsikrede Bygninger udgjorde den 1ste Juli 1888 for Kjøbstad-Afdelingen Kr. 447 711 410,00 og for Land-Afdelingen Kr. 282 677 580,00, tilsammen Kr. 730 388 990,00.

Kjøbstad-Afdelingens opsparede Fond udgjorde ved Udgangen af 1888 omtrent Kr. 3 900 000,00, medens Land-Afdelingen til samme Tid viste et Underskud af omtr. Kr. 380 000,00.

Beholdningen udgjorde pr. 31te December 1888 for Kjøbstad-Afdelingen Kr. 5 100 479,30 og for Land-Afdelingen Kr. 1 990,38.

Trykningen af Rigets nye Matrikul er tilendebragt for Smaalenes, Buskeruds, Jarlsberg og Laurviks Amter samt Øvre og Nedre Romerikes Fogderier af Akershus Amt. Trykningen fortsættes med Aker og Follo Fogderi samt Kristians Amt.

Rigets Toldintrader, der for indeværende Budgettermin ere anslaaede til Kr. 19 300 000,00, har i Aaret 1888 udgjort Kr. 20 574 000,00.

Brændevinsafgiften, der for Budgetterminen 1887 - 88 var anslaaet til Kr. 3 000 000,00, har for samme Tidsrum udgjort Kr. 3 379 000,00, hvori fragaar Kr. 426 000,00, nemlig Afgiftsgodtgjørelse for udført Brændevin Kr. 398 000,00 og for Brændevin, denatureret til teknisk Brug, Kr. 28 000,00.

Maltafgiften, der for Budgetterminen 1887 —88 var anslaaet til Kr. 1 900 000,00, har i samme Tidsrum udgjort Kr. 1 998 000,00, hvori kommer til Fradrag Kr. 87 000,00 som Afgiftsgodtgjørelse for til Udlandet udført Øl.

Kongsbergs Sølvværk har i Budgetaaret 1887—88 givet en Produktion af 6 800 kg. fint Sølv og et Overskud af Kr. 167 900,00, medens Overskudet var budgetteret til Kr. 259 000,00.

Ved Myntindretningen paa Kongsberg er i 1888 udmyntet for Statskassens Regning:

Kr. 150 000 i 50-Ører

- 50 000 i 10-Ører,

og paabegyndt Udmyntning af Kr. 200 000,00 i forskellig Skillemynt.

Statskassens udestaaende Fordringer, som ved Udgangen af Aaret 1887 udgjorde omkring

Kr. 48 830 500,00, beløb sig ved Udgangen af Aaret 1888 til omtrent Kr. 49 250 400,00.

Dertil kommer Amortisationsfondet for uopsigelige Statsobligationer, som ved Udgangen af Aaret 1888 eiede ca. Kr. 1 000 530,00.

Statskassens kontante Beholdning, som ved Udgangen af 1887 udgjorde Kr. 5 752 000,00, var ved Udgangen af 1888 gaaet op til Kr. 7 757 000,00.

Rigets Statsgjæld, der ved Udgangen af 1887 beløb sig til Kr. 106 787 000,00, udgjør efter 15de Januar d. A. Kr. 115 864 000,00. Siden Udgangen af 1887 er Gjælden bleven forøget med £ 3 560 000 eller omtrent Kr. 64 555 000,00 i 3 % rentebærende Obligationer, udgjørende Beløbet af det den 9de Juni 1888 afsluttede Statslaan. Med de herved tilveibragte Midler ere de pr. 15de September f. Aar og 15de Januar d. Aar gjenstaaende Restbeløb af Statslaanene af 1884 og 1878 bleven indfrie, hvorhos deraf er dækket de af Stortingene i 1885 og 1888 besluttede Tilskud til Hypothekbankens Grundfond, tilsammen Kr. 1 400 000,00. Ved Konverteringen af Statslaanene af 1878 og 1884 er Statsgjældens nominelle Beløb bleven forøget, men Udgiften til Afdrag og Renter betydelig formindsket.

Statskassens Beholdning af Præferenceaktier i den norske Hovedjernbane er i 1888 bleven forøget med £ 4 440, der i Indkjøb har kostet omtrent Kr. 116 200,00. Den samlede Beholdning udgjør nu £ 148 130, der i Indkjøb har kostet omtrent Kr. 2 949 300,00.

Hypothekbankens Grundfonder i 1888 ved Tilskud af Statskassen forøget fra Kr. 10 000 000,00 til Kr. 10 500 000,00. Derhos er i Henhold til Lov af 28de Juni 1887 § 5 af Bankens Overskud ved Udgangen af 1887 Kr. 500 000,00 anvendt til Dannelse af Reservefond for Banken. Banken har i 1888 udlaant Kr. 7 557 000,00, hvoraf dog ca. Kr. 1 000 000,00 vedkommer Inddragning eller Konvertering af ældre Restlaan.

Gjennemførelsen af den vedtagne nye Armeorganisation er i det forløbne Aar forberedt og tildels iværksat.

Armeens Vaabenøvelser fremmedes som vanligt, og deltog heri for første Gang Ingeniører, Fæstningsartilleri, Sanitetstropper og Trænmandskaber.

Indskrænkning i de garnisonerende Afdelingers Styrke har yderligere fundet Sted.

Kongsberg Vaabenfabrik er i Aarets Løb forsynet med nye Maskiner og har foruden færdige Dele til ca. 3 000 Jarmannske Repetergeværer, af saadanne oparbejdet ca. 2 500 Stykker samt leveret ca. 4 000 Kaardebajonetter og 400 Stykker 8 m.m.'s Remingtonkarabiner.

Skars Krudtværk har efter tilendebragt Ombygning paabegyndt Forarbejdelsen af nyt Krigskrudt.

Til Feltskytset er anskaffet ca. 7 000 Projektiler.

Man har under Arbejde 14 Stykker 8,4 cm. Kanoner hos Krupp i Essen samt Lavetter, Vogne m. v. til 2 Batterier ved Armeens Værksteder. Virksomheden ved disse forøvrigt saavel som Ingeniørarbejder, derunder indbefattet fortsatte Befæstningsarbejder paa Oscarsborg, drevs paa sædvanlig Maade.

Barakkebebyggelse har fundet Sted paa Terningmoen, Graatenmoen, Helgelandsmoen og Vernæs.

Den geografiske Opmaaling fortsattes i nordre Trondhjems Amt, hvis Kartlægning nu er fuldført, samt i Nordlands Amt, hvorhos Ombejring fandt Sted i 6 Amter.

Hydrografiske Undersøgelser fortsattes paa Strækningen Jomfruland—Arendal, Vigten—Lekø samt i Bindalsfjorden.

Dyblodning udførtes udenfor Nordlands og Tromsø Amter mellem Kvalø og Andøen, i Andøfjorden og Vaagsfjorden.

Endel Misvisningsobservationer toges.

10 nye Karter ere udkomne

Ved Marinens Hovedværft er Bygningen af Kanonbaad No. 7 af 2den Klasse „Tyr“, af Torpedobaad No. 5 af 1ste Klasse „Snar“ og af Kranfartøi No. 2 til Udlægning af passive

Miner fuldført, og Bygningen af 2 Torpedobaade No. 6 og 7 af 1ste Klasse „Orm“ og „Oter“ fortsat; endvidere er paabegyndt Bygningen af en Dampkanonbaad af 1ste Klasse.

Til Øvelser for Officerer og Mandskaber er foruden Øvelser paa Excerskibet Desideria foretaget Togter med Dampkorvetten „Nornen“, Seilkorvetten „Alfen“, Dampkanonbaaden „El-lida“ samt med en Afdeling Kystforsvarsmateriel, bestaaende af 2 Kanonbaade af 2den og 2 af 3die Klasse samt 2 Torpedobaade af 1ste Klasse med Monitoren „Thor“ som Chetsfartøi. Torpedøvelser ere afholdte i Tønsbergfjorden.

Fyre ere tændte paa Grip, udenfor Kristianssund, ved Indseilingen til Tvedestrand, ved Songvaar--Hellersø mellem Kristianssand og Mandal samt ved Ellingraasen paa Bjørøen. Rødø Fyr er forandret og forstærket, og flere Gasolielygter ere anbragte hovedsagelig i Fiskeridistrikterne.

Nye Merker og Fortøiningsindretninger ere anbragte paa forskjellige Steder af Kysten.

Revisionsdepartementet har fremdeles seet sig istand til at holde Revisionsvæsenet paa et i det Hele taget tilfredsstillende Standpunkt.

Hans Kongelige Majestæt forbliver Norges Riges Storting med al Kongelig Naade og Yndest velbevaagen.

Givet paa Kristiania Slot den 7de Februar 1889.

Under Vor Haand og Rigets Segl

Oscar.

(L. S.)

J. Sverdrup.

Lehmann.